

TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM VỚI DI TÍCH LỊCH SỬ TẠI ĐỊA PHƯƠNG TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ VIỆT NAM TỪ NĂM 1858 ĐẾN NĂM 1945 Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TỈNH THỪA THIÊN HUẾ

Trần Thị Hải Lê

Trường Đại học Sư phạm - Đại học Huế
Email: hailedhsphue@gmail.com

Article History

Received: 08/6/2020

Accepted: 30/6/2020

Published: 05/8/2020

Keywords

local historical relics,
experiential activities,
high school, Thua Thien Hue
province.

ABSTRACT

Experiential activities are educational activities in high schools in which under the organization and guidance of teachers, students are proactively exploring, gaining knowledge, forming good qualities and developing capacity development. For History, the experiential activities with local historical relics have been applied flexibly in various forms, contributing to the renovation of education according to current capacity development orientation now on. The paper presents some forms of organizing local experiences with historical relics for high school students in Thua Thien Hue Province to promote their activeness, initiative, creativity and skills aptitude, especially the ability of science research and future career orientation for students. Organizing local experiences with historical relics in teaching History at high school is important for the comprehensive development of students.

1. Mở đầu

Di tích lịch sử (DTLS) là những dấu vết của quá khứ còn lưu lại, gắn với sự kiện tiêu biểu hoặc gắn với thân thể, sự nghiệp của anh hùng dân tộc, danh nhân, nhân vật lịch sử có ảnh hưởng tích cực đến sự phát triển của cả dân tộc hoặc của một vùng đất, khu vực trong các thời kì lịch sử.

Với bề dày lịch sử, văn hóa lâu đời, Thừa Thiên Huế có hệ thống DTLS nhiều về số lượng, phong phú về loại hình. Chính vì vậy, tổ chức hoạt động trải nghiệm (HĐTN) với DTLS là ưu thế của các trường THPT trên địa bàn tỉnh. Những hoạt động này không chỉ giúp học sinh (HS) hiểu sâu sắc về lịch sử, mà quan trọng hơn là giáo dục cho các em truyền thống yêu quê hương, đất nước, tinh thần tự hào dân tộc và ý thức trân trọng, gìn giữ, phát huy các giá trị văn hóa.

Trong bài viết này, chúng tôi trình bày một số hình thức tổ chức HĐTN với DTLS tại địa phương trong dạy học lịch sử (DHLS) Việt Nam từ 1858 đến 1945 ở các trường THPT tỉnh Thừa Thiên Huế.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Hoạt động trải nghiệm trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018

Ngày 28/8/2019, Bộ GD-ĐT đã ban hành Công văn số 3892/BGDĐT-GDTrH hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ giáo dục trung học năm học 2019-2020, trong đó nêu rõ: “Việc tổ chức các hoạt động tập thể, hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp, hoạt động ngoại khóa chuyển mạnh sang hướng HĐTN” (Bộ GD-ĐT, 2019). Trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018, HĐTN là hoạt động giáo dục được thực hiện bắt buộc từ lớp 1 đến lớp 12; ở tiểu học được gọi là HĐTN, ở THCS và THPT được gọi là HĐTN, hướng nghiệp (gọi chung là HĐTN). Đây là “hoạt động giáo dục do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực tế, thể nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học khác nhau để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai” (Bộ GD-ĐT, 2018, tr 30).

Hình thức tổ chức HĐTN rất phong phú, gồm: Hình thức có tính khám phá (thực địa - thực tế, tham quan, cắm trại, trò chơi...), hình thức có tính thể nghiệm, tương tác (diễn đàn, giao lưu, hội thảo, sân khấu hoá,...), hình thức có tính công hiến (thực hành lao động; hoạt động tình nguyện, nhân đạo...), hình thức có tính nghiên cứu, phân hoá (dự án và nghiên cứu khoa học, hoạt động theo nhóm sở thích).

Như vậy, nếu bài nội khoá ít nhiều bị hạn chế trong một khuôn khổ nội dung nhất định, thì HĐTN giúp HS có điều kiện tiếp xúc tài liệu, hiện vật lịch sử, với cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp. Những trải nghiệm qua tham quan, học tập, nghiên cứu sẽ được chuyển hoá thành tri thức mới, hiểu biết mới, kĩ năng mới, góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu, năng lực chung và năng lực đặc thù cho HS.

2.2. Khái quát về hệ thống di tích lịch sử ở Thừa Thiên Huế

Thừa Thiên Huế là vùng đất địa linh nhân kiệt. Hiếm có nơi nào mà những giá trị văn hoá phong phú, đa dạng, đặc sắc, độc đáo vừa mang nét chung, vừa có tính đặc thù riêng biệt như ở Thừa Thiên Huế. Những giá trị lịch sử, văn hoá đó kết tinh lại ở các DTLS đã và đang được bảo tồn và phát huy cho đến ngày nay.

Theo thống kê, tính đến ngày 31/12/2019, Thừa Thiên Huế có 170 DTLS đã được xếp hạng, gồm: 89 di tích cấp Quốc gia; 81 di tích cấp Tỉnh. Trong đó, Quần thể Di tích Cố đô Huế, Hệ thống di tích đường Trường Sơn - đường Hồ Chí Minh (qua Thừa Thiên Huế) là di tích Quốc gia đặc biệt. Quần thể Di tích Cố đô Huế còn được UNESCO công nhận là di sản văn hóa thế giới.

Các DTLS ở Thừa Thiên Huế liên quan đến lịch sử Việt Nam từ 1858 đến 1945 có thể phân chia thành 3 nhóm: *Quần thể Di tích Cố đô Huế do Trung tâm Bảo tồn Di tích Cố đô Huế quản lý; Các DTLS do Bảo tàng Lịch sử Thừa Thiên Huế quản lý và phối hợp quản lý* (Bảo tàng Lịch sử Thừa Thiên Huế, 2017); *Những di tích lưu niệm Chủ tịch Hồ Chí Minh và gia đình Người do Bảo tàng Hồ Chí Minh Thừa Thiên Huế quản lý* (Bảo tàng Hồ Chí Minh Thừa Thiên Huế, 2013).

- *Quần thể Di tích Cố đô Huế*: Gắn liền với sự tồn tại của nhà Nguyễn trong gần 400 năm (1558-1945), bao gồm hệ thống di tích phân bố ở thành phố Huế và các huyện Hương Trà, Hương Thủy, Phú Vang, Phú Lộc. Trải qua thời gian và những biến thiên của lịch sử, Quần thể Di tích Cố đô Huế vẫn bảo tồn được diện mạo của một kinh đô xưa, có giá trị đặc biệt về lịch sử, khoa học, nghệ thuật, mang đậm bản sắc Huế...

- *Các DTLS - văn hoá, DTLS - cách mạng*: Thừa Thiên Huế còn là nơi lưu giữ nhiều DTLS - văn hoá, cách mạng, phản ánh quá trình đấu tranh chống thực dân Pháp của nhân dân Thừa Thiên Huế, sự ra đời và lãnh đạo cách mạng của Đảng. Các di tích này đều chứa đựng các giá trị và khả năng to lớn để khai thác trong DHLS.

- *Những di tích lưu niệm Chủ tịch Hồ Chí Minh và gia đình Người*: Hệ thống di tích lưu niệm về Chủ tịch Hồ Chí Minh và gia đình là di sản ghi dấu quãng thời gian Người đã sinh sống, học tập và tham gia phong trào yêu nước trước tuổi thanh niên. Hiện nay có khoảng 20 di tích và địa điểm di tích liên quan đến Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong đó có 4 di tích được xếp hạng di tích cấp Quốc gia, 5 di tích cấp Tỉnh (Bảo tàng Hồ Chí Minh Thừa Thiên Huế, 2013, tr 10). Các di tích và địa điểm di tích không nằm tập trung mà chủ yếu ở thành phố Huế và huyện Phú Vang. Đây là những nơi mà Người từng sinh sống với gia đình và theo cha đi dạy học.

Đặc biệt, ngày 23/11/2019, thực hiện chỉ đạo của Chủ tịch Ủy ban Nhân dân tỉnh, Trung tâm Bảo tồn Di tích Cố đô Huế phối hợp với Sở GD-ĐT tỉnh Thừa Thiên Huế tổ chức lễ kí kết *Biên bản ghi nhớ “Chương trình hợp tác thực hiện giáo dục Di sản văn hóa Huế tại các trường học trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế”*. Chương trình hợp tác thực hiện qua việc: Biên soạn các loại hình tài liệu giới thiệu về di sản văn hóa Huế; Xây dựng chuyên đề học tập lịch sử tại khu di sản Huế; Xây dựng các chương trình hoạt động tìm hiểu, khám phá, tương tác các loại hình di sản; Tổ chức cuộc thi tìm hiểu di sản Huế cho HS các cấp. Vì thế, các trường THPT trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế cần tăng cường, đẩy mạnh khai thác di tích không chỉ trong bài nội khoá, mà còn tổ chức HĐTN nhằm giáo dục HS hiểu rõ LSĐP mình, thêm yêu di sản văn hóa của dân tộc, thấm nhuần tình yêu quê hương, đất nước.

2.3. Một số yêu cầu khi tổ chức hoạt động trải nghiệm với di tích lịch sử tại địa phương trong dạy học lịch sử ở trường trung học phổ thông

Để đảm bảo hiệu quả, GV cần phải chú ý một số điểm khi tổ chức HĐTN với DTLS tại địa phương cho HS:

- *Về thời gian*: Lựa chọn thời gian phù hợp với chương trình học tập của HS, không nên tổ chức trùng với thời gian thi cuối kì, cuối năm. GV có thể tổ chức vào những dịp như kỉ niệm ngày sinh/ngày mất của nhân vật lịch sử, ngày lễ kỉ niệm lớn của dân tộc, địa phương hoặc của nhà trường,... kết hợp với các hoạt động dâng hương, báo công... Thời gian tổ chức HĐTN không nên quá 2 giờ, tránh gây căng thẳng, mệt mỏi cho HS.

- *Về không gian*: Có thể tiến hành trong lớp, ở trường hoặc tại di tích, nhưng cần tăng cường tổ chức trải nghiệm tại di tích, phát huy tối đa tính trực quan sinh động và tạo ra bầu không khí vui vẻ, hào hứng nhằm nâng cao hiệu quả của HĐTN.

- *Mục tiêu*: Phát triển toàn diện phẩm chất, năng lực và định hướng nghề nghiệp cho HS.

- *Về nội dung*: Bên cạnh những DTLS có mối quan hệ mật thiết với chương trình nội khoá, GV cần lựa chọn đa dạng loại hình di tích, giúp HS mở rộng hiểu biết về lịch sử địa phương một cách toàn diện.

- Về hình thức, phương pháp dạy học: GV sử dụng nhiều hình thức, phương pháp, kỹ thuật tổ chức HĐTN để phát triển tính độc lập, tự tìm tòi, sở trường và năng khiếu của HS.

- Về đánh giá HS: Đa dạng hoá hình thức đánh giá, chú trọng đánh giá năng lực vận dụng kiến thức, kỹ năng; Đánh giá thông qua quá trình học tập, sản phẩm thực hành, dự án nghiên cứu của HS...

- Về quá trình chuẩn bị: Đề tổ chức HĐTN, nhất là khi đưa HS đi tham quan, học tập tại DTLS, nhà trường cần có sự phối hợp, hỗ trợ, giúp đỡ của chính quyền địa phương, cơ quan quản lý di tích, nhà khoa học và phụ huynh HS. GV cần xây dựng chương trình, kế hoạch phối hợp cụ thể với các hình thức phù hợp. Đồng thời, cần liên kết với các bộ môn khác, giúp HS hiểu sâu sắc hơn kiến thức liên môn, toàn diện hoá hiệu quả giáo dục.

2.4. Một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm với di tích lịch sử tại địa phương trong dạy học lịch sử Việt Nam từ 1858 đến 1945 ở các trường trung học phổ thông tỉnh Thừa Thiên Huế

Để giúp GV đón đầu và tổ chức hiệu quả HĐTN trong DHLS khi thực hiện Chương trình giáo dục phổ thông 2018, chúng tôi lựa chọn giới thiệu một số hình thức HĐTN với DTLS tại địa phương có ưu thế trong việc phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo, các năng khiếu, đặc biệt là khả năng nghiên cứu khoa học và định hướng nghề nghiệp tương lai cho HS.

2.4.1. Tổ chức cuộc thi tìm hiểu về di tích lịch sử tại địa phương

Cuộc thi là hoạt động mang tính thi đua giữa các cá nhân, nhóm hoặc tập thể luôn tích cực vươn lên để đạt được mục tiêu mong muốn, thông qua việc tìm ra người/đội thắng cuộc. Đây là hình thức HĐTN hấp dẫn, lôi cuốn, đáp ứng nhu cầu vui chơi, giải trí, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, tạo cho HS động cơ học tập tích cực.

Cuộc thi tìm hiểu về DTLS có thể được tổ chức tại thực địa, hoặc trong khuôn viên nhà trường, lớp học. Đối với những trường không có điều kiện đưa HS đi tham quan, học tập tại di tích, thì tổ chức cuộc thi tìm hiểu là biện pháp khả thi, tạo cho HS cơ hội được khám phá, “nghiên cứu DTLS khi vẫn ngồi trong lớp học” (NSW Department of Education and Training, 2010, tr 6).

Ngoài một số cuộc thi mang tính truyền thống như làm báo tường, thi thuyết trình, kể chuyện, viết bài dự thi theo chủ đề, GV có thể mô phỏng các cuộc thi: Đường lên đỉnh Olympia, Chiếc nón kì diệu, Ai là triệu phú, Rung chuông vàng, Khám phá tri thức, Theo dòng lịch sử... của Đài Truyền hình Việt Nam để đa dạng hoá hình thức tổ chức. Đặc biệt, nhà trường cần mạnh dạn tổ chức các cuộc thi phát huy năng khiếu, sự sáng tạo và định hướng nghề nghiệp cho HS, như thi nhiếp ảnh về DTLS, phóng sự về DTLS, sáng tác văn thơ về DTLS, vẽ về DTLS, thi hướng dẫn viên DTLS... Tuỳ thuộc thời gian, quy mô, mục tiêu của chương trình, GV lựa chọn hình thức phù hợp, lôi cuốn đông đảo HS tham gia.

Ví dụ: GV có thể tổ chức cuộc thi “Rung chuông vàng” nhân dịp kỉ niệm ngày sinh của Chủ tịch Hồ Chí Minh theo các bước sau:

* *Bước 1: Xác định chủ đề, mục tiêu, nội dung cuộc thi, đối tượng tham gia:*

- Tên cuộc thi “Sáng mãi tên Người - Hồ Chí Minh”.

- Mục tiêu cuộc thi: Giúp HS hiểu sâu sắc thêm về thân thế, sự nghiệp và những đóng góp của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đặc biệt là 10 năm thời niên thiếu và hệ thống DTLS liên quan đến Người ở Huế; Góp phần nâng cao hiệu quả phong trào học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong HS, qua đó giáo dục lòng tự hào dân tộc, ý thức trách nhiệm bảo vệ di sản văn hóa và chủ quyền đất nước, tiếp thêm động lực để các em rèn luyện, phấn đấu học tập trở thành công dân có ích cho xã hội.

- Nội dung câu hỏi được xây dựng đa dạng với các hình thức hỏi dữ liệu, hình ảnh, clip..., chia thành 3 phần:

+ Phần 1 - câu hỏi về tiểu sử của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

+ Phần 2 - câu hỏi về quá trình hoạt động cách mạng và những đóng góp của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với lịch sử dân tộc.

+ Phần 3 - câu hỏi nhận diện về các sự kiện, DTLS liên quan đến thời gian Chủ tịch Hồ Chí Minh sinh sống, học tập và tham gia phong trào đấu tranh trên đất Huế.

- Đối tượng: 100 HS các lớp 10, lớp 11, lớp 12.

* *Bước 2: Xây dựng kế hoạch tổ chức, thành lập Ban Tổ chức, Ban Giám khảo:*

- Kế hoạch nêu rõ mục tiêu chương trình, công tác chuẩn bị, nhiệm vụ của từng bộ phận, lịch trình triển khai cho HS, ra thông báo, hướng dẫn thể lệ cuộc thi.

- Thành lập Ban Tổ chức, Ban Giám khảo gồm đại diện Ban Giám hiệu, Đoàn Thanh niên, GV bộ môn Lịch sử.

* *Bước 3: Công tác chuẩn bị, thông tin, tuyên truyền, vận động cho cuộc thi:*

- GV bộ môn Lịch sử chuẩn bị nội dung câu hỏi, đáp án, tài liệu tham khảo.

- Ban Tổ chức chuẩn bị cơ sở vật chất (địa điểm, loa đài, máy chiếu, ghế, bút, bảng...); Tổ chức thông tin, tuyên truyền đến tận các lớp trên bảng tin, website của trường...

- GV chủ nhiệm phổ biến kế hoạch, thể lệ cuộc thi, hướng dẫn HS ôn luyện...

* *Bước 4: Tổ chức cuộc thi:*

- Hoạt động mở đầu: Biểu diễn một số tiết mục văn nghệ hát về Bác Hồ; Tuyên bố lý do, giới thiệu đại biểu, thành phần tham dự; Giới thiệu thể lệ cuộc thi,...

- Các hoạt động chính:

+ Thí sinh ngồi vào một sân thi đấu hình vuông và được phát bảng, bút, khăn lau. Chương trình lần lượt đưa ra các câu hỏi, thí sinh trả lời vào bảng. Nếu trả lời đúng thì được tiếp tục ngồi trên sân thi đấu. Nếu sai, sẽ bị loại và rời khỏi sân thi. Xen kẽ với phần thi là các hoạt động văn nghệ, nhảy dân vũ, trò chơi giành cho khán giả.

+ Khi trên sân thi đấu còn 20 người, MC chương trình tổ chức cứu trợ. Ở hoạt động này, thầy cô tham gia một trò chơi vận động nhỏ. Số thí sinh quay lại sân thi đấu phụ thuộc vào lá thăm may mắn GV đã lựa chọn.

+ Đến câu hỏi cuối cùng, thí sinh có thể giành cứu trợ, nếu trả lời đúng sẽ trở thành người chiến thắng và rung được chuông vàng.

* *Bước 5: Công bố kết quả, tổng kết, trao thưởng, đánh giá cuộc thi:*

Sau phần trao thưởng, biểu dương, khích lệ sự cố gắng, nỗ lực của HS, đại diện Ban Giám khảo nhấn mạnh một lần nữa ý nghĩa của cuộc thi: Trong những gì từng là gốc rễ của một tâm hồn, một nhân cách, một tư tưởng Hồ Chí Minh, có cả Cố đô Huế với thời niên thiếu và tuổi thanh niên của Người.

Huế cùng với tình thương và nỗi gian truân của gia đình, với tình nghĩa đồng bào, bà con, lối xóm, với những tác động của xã hội và nhà trường đối với một con người mà ngay từ nhỏ đã bộc lộ như một năng lực thiên bẩm, đã góp phần tích cực vào sự nghiệp của một anh hùng dân tộc - một danh nhân văn hoá - Hồ Chí Minh. Di sản mà Chủ tịch Hồ Chí Minh để lại cho Huế là tình yêu thương bao la cùng hệ thống di tích lưu niệm về Người vô cùng quý giá mà các em - những người chủ tương lai của quê hương, đất nước phải có trách nhiệm, gìn giữ cho thế hệ hôm nay và mai sau.

2.4.2. Tổ chức hoạt động tham quan, học tập cho học sinh tại di tích lịch sử

Tham quan học tập (tiếng Latinh là *một cuộc đi*). “Trong tham quan (tham quan tìm hiểu), quá trình học tập không diễn ra trong lớp học mà được tổ chức ngoài nhà trường, tại một cơ sở thực tiễn trong đó người học tự lực tìm hiểu, thu thập và đánh giá thông tin từ cơ sở thực tiễn theo những mục tiêu dạy học xác định” (Bernd Meier và Nguyễn Văn Cường, 2018, tr 56).

Theo quan điểm của các nhà Giáo dục học, tham quan là để trực tiếp cảm nhận cái đẹp, với những giá trị trọn vẹn của cuộc sống xung quanh. Điểm khác biệt trong hình thức hoạt động này là *đối tượng của hoạt động nhận thức*, đó chính là hiện thực trực tiếp - là cuộc sống, di tích, vật thực của lịch sử... Tham quan, học tập tại DTLS có tác dụng hỗ trợ to lớn cho bài học nội khóa, bởi “*sự quan sát trực tiếp các hiện tượng gây cho HS niềm hứng thú đối với thực tế xung quanh, để lại trong các em những ấn tượng rực rỡ, đưa yếu tố cảm xúc vào hoạt động nhận thức, giúp củng cố vững chắc tri thức*” (B.P Êxipôp, 1978, tr 57). Khi tổ chức các hoạt động tham quan, học tập, GV phải chú ý định hướng cho HS thực hiện các nhiệm vụ học tập gắn với DTLS vừa sức và thực tế, chú trọng giáo dục ý thức trách nhiệm gìn giữ, bảo vệ DTLS...

Ví dụ: GV tổ chức cho HS tham quan, học tập tại Khu lưu niệm danh nhân Phan Bội Châu với chủ đề: *Phan Bội Châu - Nhà yêu nước, nhà văn hoá lớn*.

- *Bước 1: Lập kế hoạch và phê duyệt kế hoạch* (công việc này thường thực hiện vào đầu năm học mới hoặc đầu học kì).

- *Bước 2: Xây dựng kịch bản chi tiết chương trình* (xác định chủ đề, thời gian tổ chức, mục tiêu, nội dung, cách thức tiến hành, dự trù kinh phí cho buổi tham quan ...) và *triển khai thực hiện*:

+ Liên hệ với Bảo tàng Lịch sử Thừa Thiên Huế, gặp gỡ trao đổi với thuyết minh viên, trình bày mục đích, yêu cầu của buổi học để thống nhất kế hoạch phối hợp;

+ Phổ biến rõ cho HS nội dung buổi tham quan;

+ Chia nhóm, giao nhiệm vụ và hướng dẫn tìm hiểu tư liệu cho từng nhóm: Nhóm 1: Phan Bội Châu - từ sĩ phu phong kiến đến nhà cách mạng tiêu biểu đầu thế kỉ XX; Nhóm 2: Phan Bội Châu - Ông già Bến Ngự; Nhóm 3: Di tích lưu niệm danh nhân Phan Bội Châu; Nhóm 4: Quan hệ Việt Nam - Nhật Bản từ phong trào Đông Du;

+ Trước buổi tham quan một ngày, GV phổ biến lại mục đích, yêu cầu, dụng cụ học tập (bút, vở ghi chép, có thể chuẩn bị các máy ghi âm, chụp ảnh, quay phim), tư trang cần thiết, nội quy học tập,... Thông báo tới phụ huynh HS để phối hợp và tạo điều kiện cho buổi tham quan diễn ra an toàn và hiệu quả.

- *Bước 3: Tổ chức tham quan, học tập cho HS tại di tích.* Để thực hiện thành công buổi tham quan cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa GV trực tiếp phụ trách với HS và lực lượng tham gia hỗ trợ (Ban Giám hiệu, cán bộ quản lý di tích, GV chủ nhiệm, phụ huynh HS...). Trước khi tiến hành tham quan, GV cần nêu rõ nhiệm vụ học tập và hướng dẫn HS cách hoàn thành nhiệm vụ theo “kịch bản” đã chuẩn bị từ trước.

- *Bước 4: GV cho HS rút ra những bài học bổ ích, tổ chức đánh giá và nhận xét về chương trình, rút kinh nghiệm cho hoạt động sau.* Kết quả làm việc của HS cần được tuyên dương, khen thưởng kịp thời để động viên, khích lệ tinh thần học tập của các em. GV có thể vận dụng thuyết Đa trí tuệ tổ chức khâu vận dụng kiến thức, kỹ năng và hướng dẫn HS tổ chức triển lãm để giới thiệu sản phẩm của mình sau buổi trải nghiệm.

2.4.3. Thành lập câu lạc bộ “Nhà Sử học trẻ tuổi”

Hoạt động câu lạc bộ ở trường học là hình thức trải nghiệm có tính nghiên cứu, phân hoá, trong đó tập hợp một cách tự nguyện những HS cùng sở thích, sở trường hoặc năng khiếu về một lĩnh vực hoặc chuyên đề để cùng đạt mục đích nào đó như học tập, sinh hoạt, rèn luyện, vui chơi, giải trí... Việc thành lập câu lạc bộ đem đến rất nhiều lợi ích cho HS và nhà trường, như quản lý và giáo dục HS một cách bài bản, sáng tạo; tạo ra môi trường hữu ích cho các em kết bạn, học hỏi lẫn nhau, cùng nhau trưởng thành và mang tính định hướng nghề nghiệp cao.

Câu lạc bộ “Nhà Sử học trẻ tuổi” là sân chơi lành mạnh cho HS yêu thích lịch sử, nhằm khuyến khích các em học tập, tìm hiểu, mở rộng kiến thức và qua đó hình thành và phát triển các phẩm chất, năng lực, nâng cao kết quả học tập bộ môn. Chủ đề sinh hoạt câu lạc bộ khá phong phú, nhưng có thể tập trung vào các nhóm nội dung gồm: *Trao đổi kinh nghiệm học tập; Thảo luận và giải đáp câu hỏi, bài tập lịch sử; Sự kiện, nhân vật tiêu biểu của LSĐT và địa phương; DTLS của địa phương.* Đối với chủ đề DTLS của địa phương, câu lạc bộ cần đa dạng hoá hình thức tổ chức như:

- Tìm hiểu chuyên môn: Lập hồ sơ tài liệu về DTLS tại địa phương;
- Hoạt động tuyên truyền, giáo dục: Bài viết về sự kiện, nhân vật tiêu biểu của địa phương, có lồng ghép nội dung giới thiệu DTLS trên chương trình phát thanh học đường hoặc website của trường; Cuộc thi tìm hiểu về DTLS tại địa phương; Tham quan DTLS tại địa phương; Clip song ngữ giới thiệu về DTLS tại địa phương; Vẽ tranh, chụp ảnh, báo tường hoặc triển lãm về DTLS tại địa phương...

- Hoạt động công ích xã hội: Tham gia quảng bá, chăm sóc, bảo vệ và phát huy giá trị DTLS tại địa phương...

Như vậy, đến với câu lạc bộ, HS được thoải mái đam mê khám phá lịch sử, nâng cao hiểu biết, từ đó các em yêu thích môn Lịch sử hơn, tự hào về truyền thống lịch sử của dân tộc và địa phương và trân quý các di sản của cha ông để lại. Đặc biệt, câu lạc bộ là môi trường tốt để rèn luyện và phát triển những kỹ năng quan trọng như làm việc nhóm, phân tích và xử lý vấn đề, kỹ năng tổ chức, kỹ năng lãnh đạo, kỹ năng sử dụng công nghệ thông tin, kỹ năng nghiên cứu khoa học... Khi các em có cơ hội thể hiện bản thân thì những năng lực, sở trường tiềm ẩn sẽ được đánh thức. Câu lạc bộ chính là nơi nuôi dưỡng, “chắp cánh” cho những ước mơ, đam mê của HS như: trở thành những nhà Sử học, những người làm trong lĩnh vực bảo tồn, bảo tàng hay hướng dẫn viên du lịch nhằm giới thiệu, quảng bá về DTLS của quê hương đến bạn bè trong nước và quốc tế...

Để câu lạc bộ “Nhà Sử học trẻ tuổi” hấp dẫn, thu hút sự tham gia đông đảo của HS, GV bộ môn Lịch sử cần đóng vai trò tư vấn, hỗ trợ, hướng dẫn câu lạc bộ đổi mới về cả nội dung, lựa chọn hình thức gần gũi, để mỗi lần sinh hoạt câu lạc bộ, các em được vui chơi thoải mái, hết mình, nhưng chơi mà lại là học, học một cách tự nhiên, hiệu quả.

2.4.4. Tổ chức cho học sinh chăm sóc, bảo vệ và phát huy giá trị của di tích lịch sử tại địa phương

Đây là hành động cụ thể và thiết thực thể hiện truyền thống “uống nước nhớ nguồn” của dân tộc, giúp HS có thêm điều kiện để hiểu hơn về lịch sử quê hương, đặc biệt chung tay góp sức tôn tạo, bảo vệ và phát huy giá trị to lớn của DTLS.

Để tiến hành hoạt động này, từ đầu năm học, nhà trường cần chủ động đăng ký với chính quyền địa phương, cơ quan quản lý di tích nhận chăm sóc di tích, nghĩa trang. Đồng thời, vào giờ chào cờ hàng tuần, HĐTN, nhà trường tổ chức tuyên truyền cho HS hiểu sâu sắc về giá trị, ý nghĩa to lớn của hoạt động; Tổ chức cho HS kí bản cam kết thực hiện và vận động người xung quanh chấp hành nghiêm túc các quy định khi đến tham quan, học tập tại di tích. Từ đó, các em có ý thức, tích cực tham gia tốt công tác bảo tồn di tích ngay tại địa phương mình.

Mỗi tuần một lần, Đoàn Thanh niên nhà trường kết hợp với GV Lịch sử, GV chủ nhiệm tổ chức cho HS tham gia lao động vệ sinh khu di tích như: Dọn vệ sinh di tích, sửa sang, làm đẹp cảnh quan, trồng cây, lau chùi, sắp xếp lại các hiện vật... Trong quá trình các em hoạt động, GV cần phân công nhiệm vụ cụ thể và hướng dẫn chi tiết; Thường xuyên đôn đốc, nhắc nhở HS thực hiện đúng nội quy, không làm ảnh hưởng đến di tích. Kết thúc hoạt động, GV đánh giá, kết hợp tuyên dương, khen thưởng những cá nhân, tập thể lớp lao động tích cực để kịp thời động viên,

khuyến khích các em. Sau khi lao động tại di tích, GV tổ chức cho HS nhận xét về mặt tích cực, hạn chế còn tồn tại để rút kinh nghiệm, giúp việc chăm sóc di tích được tốt hơn.

Bên cạnh đó, nhà trường có thể tổ chức hoạt động dâng hương vào ngày lễ kỉ niệm lớn của dân tộc hoặc địa phương, báo công và khen thưởng năm học tại DTLS. Tình nguyện viên của nhà trường sẽ tham gia các lễ hội, hoạt động giới thiệu, tuyên truyền, quảng bá di tích, hướng dẫn cho khách tham quan,...

3. Kết luận

Tổ chức HĐTN với DTLS tại địa phương trong DHLS ở trường THPT có ý nghĩa quan trọng trong việc phát triển toàn diện HS. Nếu tổ chức tốt hoạt động này phù hợp với điều kiện của nhà trường và thu hút được đông đảo HS tham gia sẽ góp phần “thúc đẩy HS hứng thú học tập, rèn luyện kĩ năng sống, bổ sung hiểu biết về các giá trị văn hóa truyền thống dân tộc và tinh hoa văn hóa thế giới” Bộ GD-ĐT (2019). Tổ chức HĐTN với DTLS thể hiện trình độ chuyên môn, nghiệp vụ của GV; vì vậy, muốn tiến hành tốt hoạt động này đòi hỏi GV không chỉ nắm vững lí luận dạy học bộ môn, mà còn phải có kiến thức về lịch sử - văn hoá địa phương sâu rộng, vốn sống thực tế phong phú và sự linh hoạt, năng động và sáng tạo trong công việc.

Tài liệu tham khảo

- B.P Êxipôp (chủ biên) (người dịch: Phan Huy Bính, Nguyễn Kế Trường) (1978). *Những cơ sở của lí luận dạy học*, tập 3. NXB Giáo dục, Thành phố Hồ Chí Minh.
- Bảo tàng Hồ Chí Minh Thừa Thiên Huế (2013). *Di tích - địa điểm di tích lưu niệm Bác Hồ và gia đình Người ở Thừa Thiên Huế*. NXB Thuận Hóa.
- Bảo tàng Lịch sử Thừa Thiên Huế (2017). *Di tích lịch sử văn hóa ở Thừa Thiên Huế*. NXB Thuận Hóa.
- Bernd Meier, Nguyễn Văn Cường (2018). *Lí luận dạy học hiện đại - Cơ sở đổi mới mục tiêu, nội dung và phương pháp dạy học*. NXB Đại học Sư phạm.
- Bộ GD-ĐT (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT).
- Bộ GD-ĐT (2019). *Công văn số 3892/BGDĐT-GDTrH về việc hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ giáo dục trung học năm học 2019-2020*.
- Bộ GD-ĐT, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (2019). *Tài liệu tìm hiểu chương trình hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp (trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018)*.
- Danker, A. C. (2005). *Multicultural social studies: Using local history in the classroom*. New York: Teachers College Press.
- History of those new to teaching the subject* (NSW Department of Education and Training, 2010).
- Meral Metin Goksu, Tugba Somen (2019). *History teachers' views on using local history*. European Journal of Education Studies, 6(2), 253-279. DOI: 10.5281/zenodo.3168657.
- Phan Thị Hiền (2017). *Tổ chức hoạt động trải nghiệm tại di tích lịch sử địa phương trong dạy học lịch sử ở trường trung học cơ sở*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt kì 1 tháng 10, tr 58-59; 50.